

Zvezek 16.

Letnik III.

SLOVENKA
GLASILO
SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Izdajatelj in odgovorni urednik

Fran Godnik.

V TRSTU, 1899.

Lastnik konsorcij lista »Edinost«. — Natisnila tiskarna
konsorecija lista »Edinost«.

„Slovenka“

    Glasilo slovenskega ženstva.

Izhaja v Trstu kakor priloga „Edinosti“ vsako drugo soboto.

Naročnina znaša za vse leto 3 gld.; za naročnike »Edinosti« pa 2 gld.; posamezne številke se dobivajo v Trstu v tobakarni g. Lavrenciča na trgu della Caserma po 12 kr. — Rokopisi naj se pošiljajo uredništvu »Slovenke«, naročnina pa upravništvu »Edinosti«, ul. Molino piccolo št. 3.

Vsebina 16. zvezka:

Zorana: Presenečenje — pesem. — Zorana: Ne čakaj srčeca dekle... — pesem. — F. G.: Skrb za zdravje. — Adela: Žensko pismo. — Zagorska: Noči — pesem. — Zofka Kveder: Paolo. — Zorana: Tema, tema — pesem. — Vera: Intrigant. — Zagorska: U jutru — detetu! — pesem. — Razno. — Doma.

Zaloga in tovarna
pohištva vsake vrste

od

ALESSANDRO LEVI MINZI v TRSTU

Piazza Rosario št. 2. (šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapetarijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis
in franko vsakemu na zahtevo. **Cene brez konkurence.**

Predmeti postavijo se na brod ali železnico, brez da bi se za to kaj
zaračunalo.

Gričar & Mejač
Prešernove (Slovske) ulice št. 9
Ljubljana

priporočata svojo bogato zalogo

izgotovljenih oblek

v vsaki velikosti

 po najnižjih cenah.

— **MIČNE NOVOSTI** —

v konfekciji za dame.

 Ceniki zastoj in franko.

Odlikovan fotografski atelier

A. Jerkič

— **v Gorici — Travnik št. 11,** —

prevzema vsa v fotografsko stroko spadajoča dela. Krasno dovršene
fotografije v naravni veličini **10—15** gld. po vsaki poslani fotogra-
fiji; družinske in druge skupine, razglede.

Manjše fotografije od **1—3** gld. 6 komadov z neprekosljivo, umet-
niško dovršenostjo izdelane na vse mogoče papirje, na porcelan,
žido, platno itd.

Razglednice, lepše kakor vse dosedanje **20—25** gld. tisoč.

Pri našem upravništvu je dobiti:

AUGUST ŠENO:

„Čuvaj se senjske roke“

krasna povest znamenitega hrvatskega pisatelja v slovenskem prevodu.

Komad **35** kr., po pošti **5** kr. več.

SLOVENKA

GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Zvezek 16.

V Trstu, 12. avgusta 1899.

Letnik III.

Presenečenje.

„Le drči mi, drči mi, lahko kolo,
po beli in ravni tej cesti;
oj, skoro počila si bova sladko,
saj peljeva zdaj se k nevesti.

In zopet hitreje vrti se kolo,
že sredi je znane vasice,
med drevjem se hladnica črta lepo
tam drago spet v gledal bo lice....

V objemu tam družega dekle sedi,
ljubeče ji lica žarijo —
kot njemu smijala nekdanje so dni,
zdaj temu se ustna smeji....

Kako bo radosten tam najin sprejem
ko v hišico bova dospela:
dekletce vrjelo ne bode očem,
da daljo sva to preletela!

Lahkoten ponese ga tjakaj korak,
kjer pisane cvetke cvetejo;
a hipno premine občut ga sladak,
kaj neki oči mu zazrejo?

Zorana.

Ne čakaj srčeca, dekle....

Ko vrne iz daljin se spet
v okrilje rodnih trat,
obljubil devi je v spomin,
prinesti srček zlat....

Ne čakaj srčeca, dekle,
tujine so lepe! —
Kako lahko se v njih zgubi
še lastno mu srce! —

Zorana.

Skrb za zdravje.

Spisal F. G.

(Dalje.)

akor so kopeli velike važnosti za utrjenje telesa, za preprečitev boleznij in v mnogih boleznih za zdravljenje istih, tako moramo zlasti svariti pred ono metodo »zdravljenja«, ki je zadnji čas prišla povsod v modo po prizadevanju župnika Kneippa in po reklami njegovih somišljenikov. Kar je dobrega na nji, ni novo; a kar je novega, žal, večinoma ni dobro. Ko je pred sto leti sileški kmet Priessnitz pričel propovedovati zdravljenje z vodo, je to bilo v istini velikega pomena. Saj medicina je bila takrat še mnogo bolj nerazvita in prevladovala so v nji mnoga napačna mišljenja. Bila je res velika dobrota, da je on dokazal vode zdravilno moč in se tako neposredno uprl oni ogromni množici zdravil in mazil, ki se je obično takrat zapisovala. Vode so se takrat zdravniki bali, kakor se je boji še zdaj ljudstvo v mnogih krajih, češ: ako se bolezen zamoči, je bolnik izgubljen. Priessnitzovega izpoznanja pa se je poprijela medicina; kar je on pogodil slučajno, se je razvilo in uporabilo znastveno. Z vodo se je lečilo in se leči ne le v posebnih zdraviščih, temveč tudi po možnosti v bolnicah in v privatni praksi. Kakor pa so uže pred Priessnitzem opozarjali nekateri zdravniki na vodo, ne da bi se jih slušalo, a je po Priessnitzu šele pričela se »hydroterapija« (zdravljenje z vodo), tako je — ko je ljudstvo uže pričelo pozabljat Priessnitza in tudi medicina pričela nekoliko zanemarjati vodo — prišel Kneipp, ki je to metodo zopet oživil in sicer je on prodril v mnogo širše kroge nego Priessnitz, a tudi zdravil še radikalnejše. A baš ta radikalnost in izključevanje drugih metod je dostikrat pogrešna in pogubna. Voda mnogokrat koristi in pomaga, mnogokrat pa škoduje in umori, ne toliko sama ob sebi, kolikor s tem, da se zanemarja bolezen, ki bi se drugače dala ozdraviti. Zdravnik ve, kdaj ima uporabljati vodo v zdravljenje, lajik pa ne. In zato je škoda, katero pouzroči strastni Kneippovec v nekaterih slučajih, velika. S tem nečem tajiti uspehov v drugih slučajih. Svariti je pa dolžnost, ker se dogaja le pregosto, da nevesč človek hoče zdraviti po Kneippovi knjigi sebe in druge. Kneipp je bil v medicinski stroki povsem nevesč in v svojih spisih ima dosti nazorov in trditev, katere je znanost zavrgla kot povsem napačne. In ni čuda, medicina se je zadnja desetletja čudovito razvila, a med prosti narod še niso zašli

novi nazori, potrjeni po dokazanih faktičnih razmerah s pomočjo bakterijologije, kemije in drugih znanostij, ampak v narodu so še vedno ukoreninjeni nazori prešlih časov, ki so nekdanj vladali tudi v znanosti, ko ta še ni bila toliko razvita in si je v marsičem pomagala s tem, da je za v bistvu neznane pojave skušala konstruirati si razne razlage. In iz teh napačnih nazorov izvaja seveda tudi napačne posledice. Zdravljenje bolezni iz knjige pa je tudi lajiku nemogoče, ker on po popisu samem nikdar ne more dobro izpoznati bolezni; ugame jo morda, izpozna pa ne. Zato so nekoliko opreznjši oni, ki gredo k zdravniku, da izvedo bolezen, potem pa jo lečijo po Kneippovi knjigi. A tudi ti ne pomislijo, koliko odgovornosti si s tem nalože, kako se polotijo stvari, kateri nikakor niso kos; kako naj izpoznajo, ali nastanejo komplikacije, ki so dostikrat usodne. — Velikanska neskrbnost in lehkomišelnost, ki je po Kneippu dobila toliko nove opore, je torej vsekako neprimerna in tudi tu naj si vsakdo kliče v spomin: »le čevlje sodi naj kopitar«.

Po toplicah pa se voda ne rabi samo v kopeli, temveč mnogokrat tudi v pitje. Istotako je dosti drugih vrečev, katerih voda se razpošilja v pitje kot zdravilna. To pa, ker ima razne kemične snovi, katere pogrešamo pri navadni studenčnici, in radi tega je primerna v raznih boleznih, ali pa tudi zdravim v gotovih slučajih.

»Zdravilni vrečci« imajo obično večjo toploto, ker prihajajo iz velike globočine, in se rabijo za kopeli in v pitje. Dasi znamo za vsako po kemični analizi prav natančno, katere spojine in v koliki meri jih ima, vendar tudi najskrbnejša sestava »umetne soli« te ali one »vode« nima praktično iste vrednosti, kakor naravni vrelec iste sestave. To omenim radi tega, ker take spojine lekarnarji dostikrat priporočajo, in bi morda kedo mislil, da je ž njimi na boljsem nego z nakupom dotične vode same. Taka »sol«, (razpuščena v gotovi meri navadne vode), nima po zdravniških izkušnjah pravega učinka, dasi je vzrok tega navidezno nelogičnega dejstva še neznan. Nekaj boljši učinek imajo one »soli«, ki se pridobe iz naravnih vrečev s tem, da se voda izhlapi; a tudi one nikakor ne nadomeščajo vrečca samega.

Vsi ti vrečci, a tudi vse »mineralne vode« imajo svojo vrednost v prvi vrsti kot zdravila, zato naj se tudi rabijo in upoštevajo kot taka. — Dasi razne »slatine« ali »kisle vode« zlasti v poletju — primešane vinu, oživljajo in okrepe ter so mnogo komu priljubljene zaradi svojega okusa, vendar naj se ne rabijo redno namesto navadne pitne vode, ampak upoštevajo le za gotove namene.

Pa gotovo se zdi cenjenim čitateljicam uže preveč tega »vodenega članka«. No, morda jedna ali druga opazka vendar le ni bila odveč. To mi je v tolažilo. Stari grški modrijan, ki je razglasil vodo za najboljšo, izpoznal je njeno veliko korist in vrednost. In res je voda prevelike važnosti v življenju sploh, in tudi v cziru na človeško zdravje. V tem naj jo rabimo prav in primerno, ker si tako izkoristimo njeno dobrotno moč — a izogibajmo se pretiravanja na jedno ali drugo stran, s katerim bi to dobrotno moč pretvorili v škodljivo.

(Dalje prihodnjič).

Žensko pismo.

Vida! Moj dobri angelj! Ti jedino, blago bitje, brez kojega bi bila v onem trenutku to, kar je osamel, do smrti utrujen potnik sredi Sahare.

Veš li, kakove muke so to?

Pomisli! Sredi brezkončne, strašne puščave do smrti utrujen in zmučen — sam človek, popolnoma sam!

Kamorkoli se ozira oko — — nič, nič, nego peščena, strašna jednoličnost!

Nebesni obok zdi se iz jekla; pa to solnce, to strašno, ognjeno solnce! O to ni ono milo solnce, kojega žarki blagodejno ogrevajo in krepijo. To je živ, neskončno neusmiljen, zloben rabelj, ki žge in pali... Kako rad bi se skrtil njegovemu žarečemu pogledu in kako željno se obrača oko za rešilno senco...

In ta žeja — ta peklenska muka!...

Bolestno mu trepeče telo in iz prsi se mu izvije bolesten vzklik: »Vode! le kapljico vode!«

Niti jek mu ne odgovarja.

Vtelesena strašnost! Zdi se, da sta se nebo in zemlja spremeni v strašno grozno puščavo, bez konca in kraja... A na njej umira potnik — sam — oh sam!..

Pomoči!...

Zaman! Nič, nič, nego prazna samota...

Ah ta brezmejna samota, tiha in nema, a vendar šumna tako, da je tudi obupni, strastni smrti krič prepiti ne more!..

»O smrt, kaj celo tebe ni na tej strašnej samoti — — —?!«
Ne! i smrti ni bilo!...

A Ti Vida si bila, Ti, ki si mi ljubeče sledila tudi v puščavo, ter me rešila. —

Je-li se še spominjaš Vida, kako sem pred leti često trdila, da ni ljubezni? A da če je — naj se vseli i v mojo dušo z vso svojo mogočnostjo in divjo silo. In ako mi je v nesrečo, ako me umori — ako je ljubezen, pride, oglasi naj se mi v duši kadarkoli. Glej te lahkomišeljno izrečene besede, postale so mi kletev. —

Vže skoro tri leta sem vzgojevala otroke veleposestnika pl. Z. Iz mojih listov si lakko spoznala, da sem bila zadovoljna s svojo osodo, ter da sem bila ponosna na svojo samostojnost in neodvisnost.

Tudi si dobro vedela, da v službi nisem poznala le svoje plače in ugodnosti, katere mi je nudila, marveč mnogo bolj svoje dolžnosti.

Trudov, ktere mi je prinašalo življenje, se nisem strašila, v njih sem iskala zadovoljstva — zadovoljstva zmage po boju.

Moj vzor je bila domovina; za njo sem želela delovati, njej sem hotela žrtvovati vse moči svojega življenja.

Bila sem sama s seboj zadovoljna in menila sem, da sem duševno tako samostalna, tako trdna, da mi pač noben slučaj, noben prigodek ne bi mogel zrušiti duševnega miru in skladnosti. Kako sem bila neumna! —

Pred tremi meseci jel je zahajati k nam zdravnik M. s svojo ženo. Na nekej dobrodelnej veselici seznanil se je z rodbino Z. in od tedaj je zahajal v hišo.

Od tedaj tudi izvira moja nesreča. —

Nekoč sem vadila starejšo deklico na glasovirju. Ker sem čula govorjenje, ozrla sem se ter videla, da je vstopila v sobo gospa Z. v spremstvu zdravnika M. in njegove žene. Tedaj sem ga videla v prvo. —

Vida, ali veruješ, da pride ljubezen hipno in da srce vstrepeta ob prvem, jedinem pogledu, vstrepeta pred močjo ljubezni, ki se je v njem ravno vzbudila? Veruj to, Vida. Ljubezen biva že od početka v človeškem srcu ter čaka le osodnega trenutka, ki jo vzbudi in vzdrami. In čim dalje je mirovala, tem močnejša in strastnejša je potem, ko se vzbudi. — Tudi jaz sem počela ljubiti zdravnika M. ob prvem pogledu v njegovo tajnostno plamteče oko.

Njegova soproga je umetno odgojena cvetica. Skrajno nežna in lepa; zdi se ti, da jo končaš, ako se je le dotakneš.

V večnih skrbeh za svoje zdravje in lepoto, se jej težko kdaj s čim ugodi. Vsak trenutek jej česa nedostaja in moža muči z grozno dolgočasnim in praznim govorjenjem.

Lepo, a slabotno telo, brez duše brez življenja...

Često je prihajal zdravnik M. s svojo soprogo k nam v posete. In čudno, nikdar se ni zgodilo, da bi se ne bila videla, in večkrat sva govorila. Govorila sva o mnogem, o čemur so ravno govorili drugi; a pri tem se je oko topilo v očesu. —

V početku me je neskončno osrečavala ta ljubezen in divna slast se me je pollaščala, ko sem mu bila v bližini. Da, kadar sta se spajala najina pogleda in sem ž njim govorila, zabila sem do cela na vset in na vse, le duša mi je drhtela v sladkem objetju... Po cele ure sem mogla potem presedeti brez vsake druge misli in zavednosti, nego da me on ljubi. Za to njegovo ljubezen bi bila stokrat rada umrla...

Prišlo pa je spoznanje, ki me je iz raja pahnilo v peklo. —

Nekoč, ko sta odšla zdravnik in njegova soproga, vpraša me gospa Z.:

»Kako vam ugaja gospa zdravnikova?« Jaz jo začudjena pogledam, a ona nadaljuje:

»Lepa gospa, le škoda, da je tako šibkega zdravja. Srečna je, da ima tako dobrega in značajnega moža; tega jej pač marsikatera zavida.«

Kako mi je že neki bilo tedaj? Ne vem — a strašno pač.

In čudno, zakaj neki so te besede tako vplivale na me? Saj sem vedela, da je doktor M. oženjen.

Da, vedela sem to, a zavedala se tega nisem. Nisem še imela časa premišljevat, da je oženjen. V svojej ljubezni nisem videla ničesar razun njega; vse drugo je zakrila zavesa strasti in tisti dan sem prvič prejela od njega pismo, ki je imelo skopati grob mojej čednosti... A besede gospe Z. so hitro, nepričakovano odtrgale zaveso strasti in pred saboj sem zazrla prepad... A v onem trenutku bi ne bila pomišljala, udala bi se mu. Zasmejala sem se glasno, ter rekla:

Radi njenega moža jo zavidajo, ha, ha!

Ne vem, kaj si je mislila gospa ob teh besedah, ne vem tudi, kako sem tedaj izgledala...

Hitela sem v svojo sobo ter se tam zaklenila. Vrgla sem se na posteljo in obdala me je strašna puščava....

M. je oženjen in ima lepo soprogo. A jaz — kaj sem mu jaz — kaj mu smem sploh biti? Nič — nič!

Ha ha! on ljubi — ne nje, ampak mene! Mene! On ve, da ga tudi jaz ljubim, da mi razun njega svet, žiljenje ničesar več ne more dati.

Ha, ha, ti budalasti svet, ki meniš, ker je on soprog one bledoličnice, da jo ljubi! To je le navidezno, a v resnici mu je ona mrtva, brezpomembna stvar in jaz — jaz sem solnce njegove duše!

Pa tudi ni treba, da bi svet vedel, da se ljubiva. Ni treba, da bi svet nama to dovolil, ter da bi svet priznal, da sva od nekdanj drug za drugega. Čemu? Le slep naj bo svet a midva si izkoristiva njegovo slepoto... Komaj sem okusila ljubezni sladko bol in blaženstva polno gorje — pa naj bi se vsemu zopet odpovedala za vedno? Ah ne, nikdar!

In zakaj naj se odpovem sreči, kdo me sili k temu? Nihče — vsaj nihče ne ve o tem še ničesar — —.

Ha, in ta slast, sloneti ob njegovih prsih, zreti mu v oči ter poslušati mehke njegove besede — — ha, temu naj se odpovem, njegova naj ne bodem nikdar?! Ha, ha!.. — — — — —

Naglo sem vstala ter se ozrla po sobici in se čudila.

Prej tako ljuba, domača mi sobica, zdela se mi je v tem trenutku tuja; a tuja sem bila le jaz.

Zrla sem knjige, cvetlice ter posamezne predmete priprosto lepe sobne oprave. Kako mi je bila preje vsaka teh reči draga, prirastla mi je tako rekoč k srcu. Vsaj je bila to moja, prav samo moja sobica, v kojoj sem prebila toliko lepih ur. Tu sem premišljevala o svojih dolžnostih do ljudij, službe in domovine; tu sem snovala lepe načrte, tu se vnemala za svoje vzvišene, svete vzore...

Na vsakej reči v sobici bil je nekako vtisnjen pečat moje duše. Vse je bilo tako resno-milo, tako lepo... Preje — — a v tem trenutku bilo mi je vse tuje, neznano in komaj sem spoznavala svoje reči...

Oglasila se mi je vest. —

Kaj sem sklenila ravnokar storiti?

Vreči se ljubljenu a oženjenemu možu v naročje ter zadostiti strastni ljubezni? Da.

A vzori, čednost, dekliški ponos?

Ah, kako skrbno sem vse to gojila v svojem srcu, kako se divila ob tem, kako drago mi je bilo!...

A sedaj hočem vse to sama iztrgati, porušiti, poteptati.

Kako strogo sem obsojala greh — a danes hočem sama grešiti? Jaz in greh? Strašno!

In potem, tudi najstrastnejša ljubezen trpi le en čas, sosebno če je grešna... Kaj mi potem še ostane v duši? Kaj pa sploh še bodem potem?

Ali jaz ljubim!

Prav. Sedaj lahko pokažem trdnost svojih prepričanj in to ljubezen lahko položim na žrtvenik svojim vzorom.

Altar brez žrtve je itak brezpomemben — in brez boja ni venca, ni slave... Ah ne, ne! Ne morem se odločiti — — grešiti hočem — izdati lastno svojo dušo za samo en hip ljubezni.

Zgrudila sem se na posteljo v neizrečenih bolečinah. Strast mi je z nepopisnim ognjem palila srce, a duša mi je trepetala v grozi pred grehom.

Kako strašno! Slovo dati njemu ali svojej lastnej duši! Druge rešitve nikjer — nikjer...

In ta strast — kako me je prevzela, kako obvladala — mene! Saj sem bila vedno tako hladna, mirna in nerazumno mi je bilo, ko so drugi govorili o ljubezni. A sedaj! Ne poznam se niti sama več, niti se razumem... Le toliko mi je jasno, da njega nočem in ne morem zapustiti! —

Vzela sem pismo, katero mi je pisal in v kojem je vsaka beseda bila priča strastne ljubezni. Goreče sem je pritisnila na ustnice in pripravljena sem bila, iti še isti večer na prvi tajni sestanek... —

Tu pa sem zopet začula klic: izdajica, izdajica! In zopet je zgrabila dušo smrtna bol in zopet sem videla pred seboj dve ločitvi —.

Druge rešitve nikjer — nikjer!

Sama bi se bila hotela maščevati nad srcem, sama iztrgati je iz prsi, sama streti je, umoriti, da bi me ne trpinčilo tako.

Oj ti peklo, peklo!...

Brezmejno sem trpela.

Zdajci pa se mi ustavi oko na podobi, ki mi je visela nad posteljo in kojo sem prejela od Tebe.

Čudno sem vzdrhtela ter dalje zrla malo podobo — a v duši so mi vstajali spomini. — — — — —

Na mrtvaškem odru je ležala moja mati in ostala sem sama...

Nema sem sedela v malej sobi; jokala nisem, ker mi je strašna boleost vsušila solze — prav tako kakor sedaj —. Misli nistem mogla ničesar, le srce mi je stiskalo nekaj groznega. — —

Tu si prišla Ti, moja Vida. Privila si se k meni ter glasno zahtela — jokala si zame.

Tolažila me nisi, vsaj si vedela, da mi je bilo znano, kaj si mi Ti mogla ali hotela reči. In vendar — kaj si mi storila tedaj, kaj mi je bila v onih urah zavest, da me Ti ljubiš, kakor zna in more le plemenita ženska ljubiti. Nebo Ti to povrne. —

Drugi dan si poslala ono podobico in mi pisala tako nekako:

»Vzemi to podobico, ti dete moje duše. Ni sicer dragocena, a tebi naj ohrani dušne dragotine, dušne krasote. —

Jaz dobro vem, Adela, da ne bodeš hotela sprejeti ponudeb svojega sorodstva in svojih znancev — preponosna si zato. Vem, da hočeš sama skrbeti zase ter si prislužiti, kar ti treba za življenje, dasi Ti je zibelka tekla v blagostanju in obilnosti. — Vem tudi, da niti najmanj ne žaluješ radi izgube premoženja — vsaj si duševno dovolj bogata. Zato — idi Adela, in koderkoli hodiš, bodi kot blagoslov neba. —

Vzorom svojim se nikdar ne izneveri, četudi ti prinese življenje še tako britkih izkušenj. V vzore veruj — ne v prevare. —

Vse tvoje stopinje in vse tvoje dejanje naj vodi čednost.

S pota, kojega sva si skupno začrtali in izbrali s trdno voljo, niti za mah ustaviti se na njem — ne kreni nikdar! Končaj na njem — a ostaviti ga nikar! —

Kadar pa ti bode ta pot prestrm in pretrd; kadar te bode trnje, s kojim je obilno posut, zbadalo le pregloboko; kadar ti ob njem ne bode cvetela nobena roža, raslo nobeno drevo, tekel noben studenec; kadar te bode pogled v nedogledno daljavo, v katerej ti je postavljen cilj ter osamelost na tem potu strašila in mučila; kadar te bode zapuščal pogum in ti bodo dvomi razsajali v duši; kadar ti bode do smrti utrujeni in zbegani zastajal korak in bodeš hotela stopiti s pota — — tedaj, mila, sladka duša, obrni pogled v to podobico in spomni se tega trenutka.« — — —

Zgodilo se je tako, draga Vida, in podobico močile so obilne in vroče solze...

Boj, v katerem sem zmagala, je končan. A ob tej zmagi, odprla se mi je v srcu rana, ki bode krvavela dolgo, ako ne do smrti. —

Pepel njegovega pisma je raznesel veter ter ga razpršil v nič.

Takoj jutri odputujem daleč proč od kraja, kjer sem ljubila prvič in zadnjič. Nastopim zopet službo vzgojiteljice. V delu in dolžnostih bodem iskala uteha — sreče pa mi zopet prinese — smrt. —

Ako Ti pride solza v oko, ko čitaš te vrstice, pusti, naj kane na nje ter se spoji z mojimi. Srce mi bode povedalo to in hvaležna Ti bodem. A s strmega pota, veruj, večno ne krene

Tvoja nesrečna

Adela.

V noči.

N	oč je — noč senjáva	Zvezde raz nebésa
	tiha noč,...	sevajo,
	v moji duši plava	meni v dušo upe —
	zdihljaj vroč.	devajo.

Kmalu nad gorámi —	Zor nebeški bude.
pokne dán...	se razlil —
in na svet pripláva	auh moj nepokojní
zor krasán.	mir dobil...

Zagorska.

Paolo.

Spisala Zofka Kveder.

(Konec.)

dkar mu je umrla mati, se je Paolo še bolj klataril okrog, nego poprej. Stara Marta ga je vzela k sebi, a brigala se ni mnogo zanj. Največkrat ga ni bilo po ves dan domov in le zvečer se je ves truden privlekel v malo postrešno izbico in po navadi brez večerje legal spat. Ako mu je Marta sama dala kaj jesti, bilo je dobro, prosil je ni nikdar. Potikal se je najraje po malih ribiških barkah, katerih je bilo ob obrežju vedno vse polno. Večkrat je tudi spal na krovu, na tleh imajoč za vzglavje kako poleno. Ribiči ga niso podili, ker ni nikdar ničesar zmikal, celo radi so ga imeli, ker je bil vedno dobre volje, šaljiv in postrežljiv. Zdaj je temu prinesel vode, zdaj ga je drugi poslal po tobak, in zato je potem opoldne ali zvečer smel prisesti k njihovi borni večerji in ž njimi yred lomiti polento iz starega vkajenega kotla. Vendar tako vesel in razpoložen ni bil več, kakor tedaj ko mu je še mati živela. Včasih se je zavlekel v kako senco, položil glavo na komolce in jokal po cele ure. Njegovi tovariši so se norčevali, če so ga zalotili v takem položaju, a on jih je pogledal s tako otožnimi žalostnimi očmi, da so utihnili in odšli.

Mnogokrat je šel tudi h Karloti, a le-ta se ni čisto nič zmenila za zapuščenega dečka. Poskušal je včasih z njeno hčerjo Marijo kak pogovor. Kazala mu je čipke in trakove, s katerimi se je dičila, in

on jih je ogledaval z velicimi, začudenimi očmi. Pravila mu je o mestu, o lepih hišah, kjer je bila, in dobrih stvareh, ki jih je dobivala v dar.

— Veš, mama ne pusti, da bi komu pravila, a tebi pa le povem. O take stvari dobim! Torte in drugih sladčic, vse kar hočem. —

— Vzemi še mene seboj, — jo je poprosil nekoč Paolo.

Toda ona se mu je zasmejala in dejala zaničljivo:

— Hm, tebe? Saj si ves raztrgan in umazan in prav nič nisi lep. Meni je dejal onidan nek gospod, da so samo lepa dekleta lahko bogata in srečna, a ti niti deklet nisi, kaj da bi bil še lep! —

Paolo je odšel in zelo, zelo mu je bilo žal, da ni deklet. Njegovi tovariši so se sicer vedno glasno norčevali iz žensk, a on bi bil vendar-le rad lepo oblečen, da bi dobival lepih in dobrih stvari v dar in naj bi bil tudi deklet.

Marta ni bila zadovoljna, da zahaja k Karloti in njeni hčeri.

— Tjekaj mi ne hodi! Bog zna kaj ni nobena, kolikor nas je tu, a Karlota ni vredna nič, niti toliko, da se jo pogleda! —

Paolo se je pa vendar le nekoč ojunčil in zavrnil staro Marto češ:

— Mama mi ni branila hoditi h Karloti. —

— Toda Marta mu je odgovorila surovo:

— Ker ravno tako ni bila nič vredna. —

Paolo si sicer ni znal tolmačiti, kaj je to: »nič vredna«, vendar je vedel, da Marta s tem žali njegovo mater, zato se je z vso živahnostjo in strastjo svojega živega južnega temperamenta postavil pred njo in upil, da je bila njegova mati dobra in gotovo več vredna, kakor vsa hiša in še Marta posebej.

Vsled tega ga je razjarjena Marta neusmiljeno pretepla in mu zažugala, da se ji ne sme nikdar več prikazati pred očmi.

Paolo je odšel, jokaje od bolečin in od jeze.

Zvečer je lezal med skladnice desk na velikem lesnem prostoru pred mestom, kjer je tudi prenočil. Tedaj se je čutil prvikrat v resnici nesrečnega in v svoji nesreči je pretil Marti, ki ga je natepla in tako grdo opsovala njegovo mrtvo mamo, z vsem hudim.

— Oh, nabijem jo, nabijem, da bo vedela! —

In vmes je klical mater in ji še v polnosnu jecljaje tožil o vsem, kar se mu je prepetilo,

Odtlej ni več prišel k Marti, tudi h Karloti ni več zahajal. Potikal se je okrog, zdaj tu zdaj tam. Danes je prenočil pod kakim vozom, drug večer na kakih stopnicah, včasih kar zunaj kje v okolici na kakem travniku ali pod kakim drevesom. Stražnikom se je instinktivno izogibal. Bal se jih je, ker je večkrat videl, da je kateri kakega dečka, ki se klatil okrog po ulicah, prijel in odvel seboj.

Nekoč mu je prišlo na misel, da bi šel na pokopališče obiskat materin grob.

Številko je sicer že pozabil a vendar se je napotil tjekaj misleč, da se najde grob.

Toda na pokopališču se nikakor ni mogel spomniti, kje je natančno ono mesto, kjer so mu zagrebli mater. Tekal je nekaj časa okrog, potem pa ves potrtn in utrujen šel na stopnice mrtvašnice. Počival je tamkaj nekaj časa in zamišljeno ogledaval čudne črne rakve v mrtvašnici, v katerih je ležalo nekaj mrtvih trupel. Tudi njegovo mater so deli takrat semkaj. Spomnil se je, kako strašljiv je bil nje ozki blede obraz, ki je ležal na črnem platnu in milo se mu je storilo. Zjokal se je in se potem počasi mimo krasnih marmornih spomenikov in dišečih cvetličnih gred zopet splazil s pokopališča.

Od tedaj je postal še bolj tih in molčeč. Tovariši niso več marali zanj, ker se ni vdeleževal njihovih glasnih, razposajenih iger. Včasih je pač še prišel in tiho gledal njih veselo rajanje, a povedati in pokazati ni znal nič novega, zato so še raje imeli, če ga sploh ni bilo.

Tudi telesno je hiral. Postajal je bled in suh. Živahne oči so se mu udrle in postale so tope in brezčutne; koža je dobila neko bolehalo, rumenkasto-sivo barvo.

Ribiči so mu še vedno dajali tu ali tam malo hrane, vendar niso več pustili, da bi spal na barkah ali se vozil z njimi v morje.

— Če se mu kaj pripeti, potem imamo poleg vsega še sitnosti — so rekali in podili dečka od sebe.

Paolo je odslej pohajal najraje zunaj mesta ob obrežju. Jedel je razne odpadke, gnilo sadje in to, kar so drugi že zavrgli. Včasih je še poskušal dobiti kak krajcar v dar s tem, da se je produciral s telesnimi vajami a kar nič se mu ni hotelo posrečiti. Največkrat je spadal in se potolkel in mesto pričakovanega daru si je dobil posmehovanje.

Sicer pa je postajal vedno bolj top in brezčuten. Njegova že prej strgana obleka je zdaj v samih cunjah visela od njega in povsod se je videla blede umazeno-rumenkasta barva njegovega života skozi razcapano odelo. Tudi umival se ni več, dasiravno si je poprej vedno po večkrat na dan pral roke in obraz.

Njegovi tovariši so se ga ogibali, ker je bil celo zanje preveč raztrgan in zapuščen, ribiči pa, kateri so poprej živahnega dečka kaj radi imeli, so mu zdaj k večjem vrgli nekaj skorij polente iz barke na obrežje, katere je on vselej počasi in topo pobral in snedel.

Noge je imel vse obtolčene, ranjene in odrgnjene od skal in trnja. Včasih je šel na obrežje in jih pomolil v morje, a slana morska voda ga je le še bolj pekla. Zaječal je suho in brez solz in včasih tiho in hripavo zaklical :

— Mama, mama! —

Matere ni mogel pozabiti.

Saj je bila tako dobra! Vedno mu je pravila toliko lepega in rada ga je imela. Pri nji je spal na postelji in jesti je dobil, kadar je prišel domov! In vsako praskotino mu je izprala in zavezala!

Včasih je hotel iti nazaj k Marti a bal se je je, zato ni šel.

— Mami je gotovo ona kaj naredila, da je umrla, — je mislil v svojih otroški duši. Tudi nikakor ni mogel pozabiti tistega zaničujočega, posmehljivega izraza, s katerim je tedaj govorila, ko je dejala, da ni bila njegova mati nič vredna.

Tako je počasi medlel in hiral in naposled je izgledal kakor s kožo prevlečen skelet. Njegove mrtve ugasle oči so ležale globoko v jamicah in kosti se mu strašljivo štrlele iz suhih lic.

Nekoč je zopet gladen postopal ob obrežji. Nek ribič, kateri ga je prej večkrat vzel seboj na morje, zagnal mu je nekaj v papir zavitih skorij iz svoje barke. Toda ni dovelj močno vrgel in vse je palo tik obrežja v morje.

Paolo je hotel zavitek še potegniti iz vode, pripognil se je a pri tem izgubil ravnotežje in padel v morje.

Sicer so ga takoj izvlekli iz vode, toda malo truplo je bilo že trdo in brez življenja. Bolehavi, izstradani deček je utonil.

Ribič na barki je klel, ker je vedel, da ga zasliši policija in bode imel morebiti še druga pota zaradi malega ponesrečenja.

Tako je bilo slovo malega Paola od zemlje.

Tema, tema....

Tema, tema, ni blede lune,
ne svita zvezd se zlatih broj...
oblaki sivi, megle tožne
visé pošastno nad menoj...

Naprej v temó hité koraki;
zaman prodira jo oko...
Le dalje, dalje brez prestanka
ne vprašam kam, naprej samo!..

Zorana.

Intrigant.

Piše : Nada.

V Čitalnici nastalo je življenje resnejše. Vedeli so sicer vsi, kaj teži doktorja, vendar ni se mu upal nobeden kaj omeniti. Morda se jim je vendar le smilil, ko je resen, zamišljen, vpognene glave in nagrbančenega čela, sodil o svetu tako ostro.

Hodil je najrajši sam, vendar videli so ga tudi večkrat z Medenom, kar se je prej zgodilo redko kedaj ali nikdar. Tolažil ga je menda ter mu dajal dobrih svetov ali mu pa razkladal, kako hudoben je svet, kakov nesmisel je zakon, kakov nič so vse ženske. V takih pesimističnih pogovorih zašla sta navadno kam, kjer se je točilo dobro vino ter si s tem podila črne misli. Vedno češče je doktor pozno v noč prihajal domov, vedno kasneje legal k počitku in vedno težja mu je bila zjutraj glava, vedno bolj zmučen život, da je bil podoben bolniku, ki je komaj okrevalec.

V poznem poletju v prvi polovici septembra, priredila je Čitalnica koncert. Noč je bila lepa, hladna, nebó posejano z brezštevilnimi zvezdami. Zabava se je vršila na prostem, v krasno odičenem vrtu kraj morja. Zabava je bila živahna, veselje obče.

Med Slovenci je bila ta večer Nada središče. Zнала je ljubó govoriti in imela je dobre odgovore vedno pripravljene. Tudi lepa je bila nocoj, prav posebno lepa to je že tudi slišala; Bog ve kolikokrat v tem večeru. In ni jej bilo neljubo.

Bila je to lehkomišljena deklica, ki jej je ugajalo dvorenje, a ljubezen, prava ljubezen ni imela korenine v njenem srci. Domišljevala si je, da ljubi tega in onega, divjala je in razsajala, ako se je varala, kmalu pa je vse pozabila. Bila je mahoma strastna in ognjena, a kmalu zopet hladna in mrzla. Vera jo je ljubila radi njenega dobrega srcá, radi njenega razuma, ki pri vsej svojej lehkomišljenosti vendar ni govorila praznih fraz in navadnih bedarij.

Veselo je sprejemala nocoj poklone, zabavala se celó z Medenom in Koscem, ki jej nista ugajala, med tem ko jo je doktor Zlatič le od daleč molčé opazoval. Sreča jej je sijala iz oči in raz lice, ko je uživala to nekaljeno veselje.

Sprehajala se je z Medenom po vrtu.

»Kaj pa vaša prijateljica?« vpraša jo ta, »ali jo še vedno boli srcé in ali mora biti še vedno na prezračji?« »Sedaj mi že dolgo nič ni pisala, ali upam, da je toliko pametna, da ne bo obupala radi takó neznačajnega moža; moža, ki se ustraši boja, ki žrtvuje

svojo srečo in vniči njeno iz bojazni pred prihodnostjo. Da tudi on trpi, to se mu vidi dovolj jasno in prav mu je; privoščim mu, da bi še bolj trpel«.

— Ne bo baš sile — odvrne ji Meden, — to je le za to, ker je življenje nekako nenjal, a včasih se imava prav dobro pri kupi rumenega vina. —

V tem pogovoru sta prišla k ostalim in Nada se je prav močno začudila, vzrši dve neznanici in mladega častnika v prejšnji družbi. Kosec je družbo seznanil z Nado in z Medenom. Mlajša dama je bila Manda Radoličeva, starejša njena mama, vdova, častnik pa Mandin brat.

V moškej družbi doznali so tudi takoj, da bo Manda imela dvajset tisoč in to je že bilo vredno, da se je spregledal njen prav nič lepi obraz z majhnimi očmi, špičastim nosom, velikimi usti in z voščeno barvo. Prezrla se je tudi njena govorica skozi nos in preslišala njena italjanska slovensko-hrvatska mešanica, prezrlo njeno afektirano vedenje in prisiljena ljubeznjivost.

Bila je mlada, tenka in dolga ter hodila vpognenega života.

Meden je stopil k Nadi ter jej zašepetal: — Aha, to je ona znamenita Manda, o katerej se je opoludne govorilo. Grda pa je res strašno. —

Nada se je samó nasmehnila ter mu mignila, naj vendar molči in posluša. Pripovedovala je Manda baš o groznem ubojstvu v Trstu s takó slastjo in veseljem, da je Nado kar pretreslo in da je sama s seboj dejala:

— No, dobre živce mora tudi imeti ta Manda. —

Po končanih umetelnih ognjih sedela je z Medenom v prav živahnem pogovoru. Vjemala sta se popolnoma in Manda je kmalu poznala vse ljudi na vrtu, on pa je imel o vsakem njeno sodbo. Komaj sta se zavedla, da se je vrt precej izpraznil in da njih družbe že več ni. Samo gospa Radolič sedela je sè sinom in nekimi drugimi častniki v drugem kotu ter se zadovoljno smehljala, pogledovaje na svojo hčer.

Meden je Mando še spremil domov in videti je mogel pod svetiljko, kjer sta se poslovila, kako je nje vedno rumeni obraz lahko zarudel in so majhne oči zažarile, ko jo je on tako čudno pogledal.

— No, ti si pa hitro dobila čestilca, dejala jej je mati po stopnicah, na kar jej je Manda odgovorila ponosno:

— Vsaka pa tudi ne zna tako govoriti, kakor Vaša Manda. —

Druzega dne je pa dejala materi: — Obiskal nas bode — »Kedo?«

»I no, Medén«. —

Kmalu se je po malem mestu raznesla novica, da vzame Meden Mando z dvajsetimi tisoči. Smejali so se mu eni za hrbtom, drugi v obraz, smejali hudemu sovražniku zakona. V Čitalnici so zbivali ž njim šale in Meden bi bil gotovo ostavil čitalnico, ko bi ga ne bilo sram.

Z doktorjem Zlatičem nista več hodila. Ko so Medena nekega dne že zopet dražili, vprašal ga je Zlatič:

— Kako, da se ti, ki zakon tako sovražiš, ki vsem odsvetuješ ženiti se, kloniš prvi njegovemu jarmu?

— Slučaj je tak — je ta dejal suho ter mignil z ramama. Doktor pa ga je od tedaj preziral.

Kraj glavne velike ceste, ki pelje iz Ljubljane do Kamnika, stoji na eni in drugi strani več trgov in vasi. V eni teh vasi blizo Kamnika je bivala Vera v lični hiši sè svojo staro teto.

Zadnji udarci zadeli so jo hudo, a njeni kreпки naravi mogli so škoditi le malo, posebno ni mogel ta udarec kljubovati čistemu zraku, v katerem je cvetela kakor nikdar prej.

Vstajala je zjutraj rano ter hodila zdaj na ta, zdaj na oni holmec in krog poludne prinesla je vselej zvest obris kake pogorske kočice, kake prav lepe romantične poti ob vodi ali drevesih. In veselila se je iz srca, ako je teta takoj uganila, kaj predstavlja slika. Ko je par dovršenih slik poslala očetu, pokazal jih je ta svojemu prijatelju slikarju v Trstu ter ji sporočil jako laskavo umetnikovo pohvalo. Zato se je slikanju posvetila še z večjo vnemo.

Poleg svoje dobre tete živela je sama in ni se brigala za druge ljudi, dasi so jej večkrat pravili, da je veliko tujcev v obližji.

Tako so ji tekli dnevi: na večer je pa legla trudna, malo a le malo mislila nanj ter potem zaspala in spala vse do jutra.

Nekega dne je Vera preprosila svojo teto, da jo spremi na razvaline »starega gradu«.

Po hladnej poti skozi gozd hodila je Vera radi priletne tete celo uro, predno je prišla na vrh. Čudne misli so jo obhajale, stopajočo po gozdu navzgor in groza jo je bilo skoraj one skrivnostne tihote in gozdne poluteme. Globoko je vzdihnila, dospевši na vrh, in srce se jej je vzradostilo, ko se ji je odprl krasni, nepopisni razgled na daljno kamniško okolico. Šla je prav med razvaline, stopila tam na višje mesto, prekrizala roki pred se in živo gledala daljne v megle zavite gore, na raztresene vasi in v čisto Bistrico, ki se je vila po ravnini kakor kača. Zrla je sè zanimanjem temno zelene gozde, rodovitna polja in na njih kakor pičice majhne ljudi. Čula je z daleč

ropot mlinov, žag in kovačnic; samo krog nje je bilo vse tiho, tiho kakor v grobu. In ni bil li tam grob? Da. Tu se je vzdigal kedaj mogočni grad, tu so brezčutni gospodarji tlačili uboge kmete, ali zob časa je spremenil graščake v prah, njihov grad pa se je zrušil in le par kamenov še priča o nekdanji mogočni zgradbi. O, da bi le za trenotek vstalo, da bi se mi pokazalo, kako je bilo tedaj! — mislila je Vera. Tam le se solnči gaščarica, kdo vé, ni morda to kaka zakleta grajska gospodičina? Smejala se je Vera pri teh mislih ter stopila korak nizdol, da vidi, kaj počne teta. Ta pa je že prebiralala jagode na molku in pridno šepetala svojo molitev. Srčno ginjena je pogledala Vera sestro svoje matere ter šla v gozd nabirat cyk clamenov.

Baš je sela, da si je poveže v šopek, ko čuje bližnjo govorico. Italjanski govore? In takoj se ji je izraz na licu spremenil, saj so jo ti glasi prenesli iz gorskih krajev na morsko obal. Srce se ji je skrčilo pri spominih in stresla je z glavo, kakor da bi hotela otresti iz nje neprijetne misli in muhe. Kmalu je čula tudi stopinje po mehkejši zemlji in za tem ogledala dva moška in jedno žensko. Pogleda je ter obstala. Eden izmed družbe pa je stopil urno k njej in vzkliknil: — Vi tu gospica Miličeva? —

— Jaz imam več pravice, da tako vprašam, gospod Leandri. Moji stariši so od tod doma. —

— Moja sestra je z očetom tu na letovišči, obiskal sem ju in ogledati si hočem te kraje, o katerih se toliko govori.

V tem sta tudi ona dva stopila bližje in Leandri je Vero in njeno teto seznanil sè svojcima. Družina Leandri je bila stara tržaška družina. Paolo sin je bil notarski koncipijent v istrskem Verinem rojstnem mestu. Mladi Leandri imel je z njenim očetom opravke ter se po njem seznanil z njegovo hčerjo Vero. Dopadala se mu je, in Vera bi morda tudi njega ljubila, ko bi že ne ljubila Zlatiča.

Bolehna gospodična Leandri in njen oče sta želela dobiti dobrega, svežega mleka in teta je šla z njima, da jima pokaže pot do koč pod razvalinami.

Leandri je ostal pri Veri, ki je zopet jela trgati cyklamene.

— Kakove so pa te cvetke? — je vprašal Paolo.

— Cyclameni, jako ponižne in skromne, a prijetno dišeče cvetlice. —

— Nisem jih poznal do zdaj, ker v Primorji menda ne rastejo. —

Ne, to je res; a Kraševci jih imajo časi polne koše na prodaj. Jaz sem jih od nekdanj kupovala, ker mi ugajajo nad vse.

— Dajte no, povejte mi, kako Vam ugaja Gorenjsko — je vprašala Vera mladeniča po kratkem molku.

— Da, priznati mora vsakdo, da so ti kraji krasni, v resnici čarobni; a pri ljudeh, pri ljudeh ne vidim nobenega pravega napredka. —

— Kako to menite: »napredek«, gospod Leandri?

Jaz vidim, da jim cvete obrtnija, da je poljedelstvo na jako dobri stopinji, da skrbé za zdravje in snago mest in vasi in da so uradniki kakor pri nas, le da življenja, živahnosti ni take, ker ni toliko ljudi. —

Razviti niso še tako in v tem smislu menil sem jaz napredek. —

— Tako? — je vzkliknila Vera, spustila šopek v naročje ter ga pogledala živo in pogumno. — Ali hočete vedeti, gospod Leandri, kakov je pri nas napredek, v naših krogih, med ženstvom vsaj? Otrok hodi v šolo, kjer se mu glava polni z raznovrstnimi predmeti, da se mu kar meša; med tem pa puste srce prazno in nič ne pazijo, da bi je oblažili. Dekle poseča šolo in prinese s seboj v svet polno kopico vednosti, zajedno pa tudi polno zvijač in hudobij. Sedaj pa v svet! Vodijo jo še seboj v društvo in v pohode, kjer se vadi v galantnih poklonih in v hinavstvu. Saj menda ni mi treba pripovedovati, da začno takoj obirati družino, katero so ravno ostavile in kjer so se jim laskale. Pri pohodih razpravljajo o ljubezenskih dramah in tragedijah, o ubojstvih in samomorih, katere prinašajo časopisi. Mlada fantazija se razgreje, prične misliti o ljubezenskih spletkah; domišljuje si nesrečo kot nekaj romantičnega in, ako bom nesrečna — tedaj mi ni živeti! Ali mislite ta napredek, gospod Leandri?

Ako je to napredek, gospod Leandri; ta napredek jaz so-vražim. —

— Gosposličina, vi ste jako ljubezniv pridigar. —

— Ne, jaz sem samo Vera Miličeva — dejala je ta smeje se.

— Vera, Vera, kaj pa je, kakšno ime je to, to sem že večkrat mislil. —

— To je za nas to, kar za Vas Fede. —

— Fede? To je lepo; glejte kako lepo bi se glasilo n. pr. Fede Leandri! Nebeško ime bi to bilo.

— Ali se Vera Miličeva ne glasi tudi lepo? —

— Lepo, a tako se ne bo vedno glasilo. —

— »Tega jaz ne vem«, je odvrnila Vera otožneje, misleča na Zlatiča. —

— Seveda, Vi bi se ne hoteli zvati Leandri, ker bi ne ljubili Italjana. —

— Zakaj ne, jaz bi kljub temu vedno le ostala Slovenka.

— Pa ko bi Leandri, kakor n. pr. jaz, ne znal slovenskega, morali bi se udati in obrniti na italjansko.

— Tega pa ne; ampak vsakega pol, moj mož, bo moral znati tudi slovensko. —

In če bi mene Vi prav srčno, srčno ljubili in jaz Vas tudi seveda, ali bi še gledali na to, ali bi ne postali mojega mišljenja? —

Ker mu ni odgovorila takoj, je dejal na pol resno na pol šaljivo:

— Torej se moram jaz učiti slovenščine.

— Radi mene ne bo Vam treba, gospod koncipijent, je odvrnila Vera, povezala cyclamene ter vstala in se ogledala po ostalih. Molčala sta nekaj trenutkov oba. Ko je Leandri nekoliko premišljeval, je rekel, da bi skrnil neljubo zadrego:

— Ali se Vam ne zdi, da so ljudje tod jako flegmatični in mrzli? —

— Da, to pa prav pravite, to trdim tudi sama vedno. Glejte, n. pr. bila sem oni dan v Kranji. Gnala me je tija želja, da obiščem groba dveh imenitnih naših pesnikov. Eden teh je nam celó to, kar vam Dante. Visoka spomenika kažeta kraj, kjer počivajo sveti ostanki, a krog kamenov? Krog enega so naložene groblje in iz med njih poganja trava, drugi pa je ves divje porasten s travo.

Vi ste bili v Kranji, kaj ne? Videli ste gotovo mnogo lepih, mladih deklet, saj se vi zato zanimate; no jaz sem je tudi videla, videla na njih oknih krasne cvetke, a naša sveta groba pusté tako zapuščena. Mlada dekleta pa tako brez poezije! —

— Se ve da, ko bi Vera tu bila, rasle in cvele bi tam najlepše rožice. —

— Jaz ne vem, kako bi bilo, ko bi bila tu, morda bi tudi jaz bila taka kakor druge; a zato, ker pridem od juga, ker sem bolj gorka, mi je šinila kri v glavo, ko sem zagledala ono puščobo. Ognja, ognja manjka Kranjcem!

— In vi vendar le ljubite Kranjca. —

— Ta pa se je v Primorji že segrel. Reči moram, da mi tukajšne prosto ljudstvo bolj ugaja nego inteligenca, posebno ženska inteligenca. Te žene so sicer iz naših tal, a nam so vendar tuje, ker so tuje odgojene. Vi Italjani ste v tem srečni!«

— Kako izvrstno mleko! kričala je že od daleč gospodična Leandri. — Tacega še nisem pila, ali vsaj teknilo mi ni še tako. —

— Da, tod se dobi dobro, komur se dopada, jaz ga že ne maram, je odgovorila Vera, da vendar nekaj reče došli gospodični.

— Sedaj pa idemo — je dejala teta.

Stopali so navzdol, večinoma molčé. Ko sta Vera in Leandri zajedno v gledala kak cyclamen, zaletela sta se oba ponj, na zadnje sta v sili odtrgala cvetki glavo ter vse skupaj zagnala daleč v gozd.

V mestu so se poslovili. Leandri se je odpeljal še tistega dne v Ljubljano in dalje v Istro; Vera je pa ostala na Kranjskem, dokler je niso stariši pričeli siliti, naj vendar pride domov.

Bilo je že precej mrzlo in vedno deževno, a Vera se je čutila na Gorenjskem jako dobro. Slednjič se je morala vendar udati in nekega meglenega dne v začetku oktobra sedela je zamišljena v coupeju brzovlaka, ki je hitel proti jugu. (Konec prihodajič).

V jutru — detetu! —

Padaj svetla rosa z néba,
cvetju v zlate čase padaj...
kar mu ljúbo, kar mu tréba —
v mlada srčeca pokladaj!

In kristali bodo jasni
se na cvetju lesketali,...
in škrjančki bodo glasni
v vojni travi ščebetali...

Jaz pa nemo gledam ná te
dete drago, — cvetka živa...
ko odsév ljubezni zlate —
v jasnih ti očeh počiva...

Zagorska.

Razno.

Obleka. Spisal prof. Julij plem. Kleinmayr.

Kakor je koncem srednjega veka izginilo pravo viteško mišljenje, tako se je tudi v nižjih slojih pokazal nekak propad nramnega vedenja. Težnja po izvršitvi surovih napadov je bila od dne do dne bolj vidljiva. Nomejena razpašnost se je nastanila mesto prejšnje preprostosti in skromne zadovoljnosti. Pretirana gizdavost, ki je že mejila na komično smešnost, se je vrinila v modo raznih oblek in kostumov posameznih stanov. Tako n. pr. so se prikupile obleke, ki so bile sestavljene iz raznobarnih tkanin in na katerih so bile

všite svitle in zveneče ropotuljice. Gizdalini so rabili »šmink-o« in so nosili ptuje lasuljke. Črevlji so končali v kljunčke, ki so bili silno dolgi, šiljasti in navzgor štrleči. Tudi ženski spol je napredoval v takih smešnostih. Da bi se zopet vrnila prejšnja skromnost, so ustanovili resni možje posebna društva a kmalo so ta društva pozebla radi pičlosti udov. Tako je za alpske dežele ustanovil Žiga Ditrihsteinski v 16. stoletju »zvezo sv. Krištofa«, da bi mimo drugih nespretnosti odpravil neke mode v obleki, a komaj je Žiga zatisnil oči, poginila je njegova »lega«.

Ko je Ulrik Lihtensteinski, preoblečen v kraljico »Venero« potoval po planinskih deželah in ga je slov. dež. knez, kakor on pripoveduje, pozdravil s slovenskim nagovorom: »Búge svas primi gralva Venus«, je bil tudi na Štajerskem in se je boril pri Kindbergu z Otonom z Buhove, oblečenim, kakor so se takrat štajerske Slovenke nosile. Opravo Slovenke opisuje Ulrik tako: »Dve dolgi kiti sta joj viseli doli črez sedlo in na sebi je imela godože, kar je obleka slovenskih žen, a vrh tega še tudi šapelj, jako drag in bogat«. Da je bila to v resnici noša Slovenke, poterjuje nam pesnik Ulrik sam, ko poje:

„sin bote ein mile gein mir reit,
er sprach: vil edelin kunegin,
iuch heizet willekomen sin
in ditz lant ein windisch wip“.

Pri Beljaku pa je čudaku Ulriku poslala neznana slovenska gospa v dar suktnjo »röckelin«, v kateri je bil še pas, šapelj »tschapel« in zapona, vse dragoceno in krasno »diu driu niht bezzer kunden sin«. Dar je bil spremljan od nemškega »ein tiutscher brief«, katerega si od takratnih viteških gospa na Koroškem ni nadejal.

V 16. stoletju se je vdomačila španska noša. Gospé v naših planinskih deželah so nosile ozka krila, mantilje, španske avbice, čipkate zavratnike ali pa »kreželjne«.

Časom tridesetletne vojne se je prikazala švedska moda in kočno je zadobila francozka moda vedno večji razvoj. Ženskemu spolu se je prikupila v 17. in 18. veku široka obleka z obročki. Mimo tega majhni klobučki, avbice, visoki črevlji. V tej dobi je prevladal povsem francozki okus a tudi on je počasi izginil. Pri gospej odpadli so sedaj obročki »reifröcke« in presilno podaljšani »muderci« a obleka je postala dolga in se plazila po tleh. Kakor ogrinjalo so služili mnogobarvni »shawl-i«. Tudi nižji sloji posnemali so nošo višjih gospá a prihranili so še z zlatom preprežene, dragocene, velike avbe.

Pričetkom našega stoletja že vidimo večjo priprostost v obleki. Od istih dni se je premenila sicer možka obleka le malo, v tem

ko je ženska obleka podrejena vednim spremembam. Vpliv one mode, ki je hotela nekako odstraniti zunanja znamenja stanov, pokazal se je ob enem pri kmetiskem ljudstvu, posebno blizo mest in večjih trgov. Tako imamo v Slovenkah dandanes le malo ostankov prave narodne noše; pač pa so tudi tu izjeme, tako n. pr. pri svečanostnih prilikah pri naši tržaški okoličanki, pri kranjski Gorenjki, pri nekaterih štajerskih Slovenkah, ki imajo, kakor piše Fr. Hrašovec: »čizme, nekatere šolne; kratke, bele rokavce; okoli vratu in črez prsa svilen robec, na glavi pa belo pečo; janko pisano in predprt iz tibeta«. V narodni pesni iz Pohorja pa je nevestlna obleka: »sukna, krilo, črevlji, traki na glavi.

Okoli Središča in Ljutomera sta viseli dekletom po hrbtu dve kiti; omožene pa so si zvijale kite v »kukmo« in jo pokrivalo z belo kapico. Na Prekmurskem je, kakor piše Jože Pajek, še sedaj ta razlika. Da se je devica od omožene svoje dni po Štajerskem po kitah spoznavala, je razvidno iz pesni:

„Moža nemrem dobiti —
Oh, kaj bode z mene?
Kite moram nositi,
Oh, nesrečno breme!“ —

Pristno — lepo pa so ohranile svojo narodno nošo Slovenke v Zilski dolini na Koroškem. V tej krasni dolinici, obdani na obeh straneh od mogočnih gorá, vidiš posebno na binkoštno dni okoli Bistrice, vasi, ki ima nad sto v resnobi lepil in povsem v narodnem stilu sezidanih hiš, pravo narodno obleko.

Ljudstvo je tam krepke rasti in ima nekaj posebno pogumnega na sebi. Prvi pogled na zunanjo rast nam pove, da imamo tu junaški narod. Ziljanka je velike in gibčne rasti in navadno lepega obličja.

Kakor sem pisal uže leta 1875. v podlistkih »Slovenskega Naroda«, imajo Ziljanke prav izredno obleko, katera bi marsikateremu narodu ne pristojala, posebno če ni tako lepe in po narodi čudno obdarovane rasti. Krasni ženski spada krasna, kinčajoča jo obleka, in to Ziljanke imajo. Opisati jo hočem ob kratkem ali boljše bi bilo, da bi čestita bralka sama šla jedenkrat na binkoštni ponedeljek v Ziljsko Bistrico, kjer se takrat praznuje največji praznik, in bi se prepričala sama.

Zgornja obleka Ziljank sega blizo tri palce pod koleno in obstoja razun mnogih, čedno-belih spodnjih »kitelj« iz zgornje »ras« imenovane kitlje. »Ras« je stoterih gub in je pri posameznih razne barve, tako je večjidel temna »ras« in svitlobarvni »birtoh«, zastor, ali pa rudeča »ras« in temni »birtoh«. Ras in birtoh morata [biti

vsak za sebe le jedne barve; pisanih »kitelj«, kakor na Štajerju, ni najti. Nad »rasjo« in pod prsi je mali »muderc«, katerega obdaja lepo pisani, široki pas, ki se končuje v »pasen trak« ki je pri posameznih deklicah prav lično in umetno vtkan. Prsi pokriva na poseben način prav okusno zložena, raznobarna ruta, katera se pod hrbtom zvezuje in pod vratom s posebno »speno« pripenja in to s trivoglatim, belim »kreželjcem« vred, kateri »kreželjc« je zopet v mnogošteviljne gube zložena. Na glavi imajo pisano, umetno zavezano »ruto«, izpod katere se vidijo lasje v krasnih kitah. To »ruto« imenujejo nekatere ženke tudi »l a n d' r e r«, kateremu izrazu ne vem pravega izvira. Ob času posebnega praznika imajo mesto »landrerja«*) belo, mnogogubno, prav kinčajočo avbo, katero »pintle« imenujejo. Obleko dovršujejo jako visoko segajoče snežno-bele nogovice, katere drži rudeči trak pod kolenom, in lično izdelani čevlji. Da taka obleka, ki nam predočuje še popolnem ljudsko staro nošo lepe mladenke in zale ženke, povsem kinča in njih rast povišuje, mi lahko vsakdor pritrdi, kdor se poda v ono čarovito dolinico ob času »visocega raja«, o katerem sem pisal svoje dni.

Doktor Fr. Sartori pravi leta 1809. v knjigi: »Länder- und Völkerkunde« med drugim: »Kratka obleka Ziljank se ne sme imenovati nespodobna in brezokusna, ker je starodavna navada in jo na slab način nobeden pravi Ziljan ne obsoja. Noša je v ljudstvu ukoreninjena, ona je postala trdotna navada; v občem pa postaja navada druga narava...« —

O obleki v občem pa bi trdili, da naj bode mimo modernosti »lepa«; vsaka »slepa moda« pa še ni nikakor lepa.

Plastika predstavlja svoj predmet povsem ločen od vsake dotike z vunanjim svetom, čisto le v razmerji njegovih oblik. Ker je temu tako, treba je v prvi vrsti ogledati si rast. Njej se mora podati obleka, ki nikakor ni brez dotike z estetičnem čutom. Obleke lepe, okusne, primerne je treba, če hočemo predočiti si človeka določene kulturne stopinje, človeka določenega časa ali pa določeno osebo istega časa. Celo simbolična, plastična umetnost ne izključuje lepe obleke, ki sama ob sebi lahko zadobi simbolični pomen. Ozirom na raznost veljave, ki jo imajo razne noše posameznih desetletij, posameznih dob in stoletij in z ozirom na važnost, katero ima plastična umetnost starih Grkov, posebno odkar se je probudila renaissanca, se je dolgo trdilo, da je antika obleka najbolj primerna in ugodna raznim zakonom in pravilom plastičnega stila... a umetnost napreduje, kultura se razvija in skromnost se ljubi. —

*) Nabral sem te izraze med Ziljani.

Cankarjeve pesmi.*) Ker Cankarjevih pesmi nisem dobila na ugled in ker vsled osode, ki je zadela Cankarjevo zbirko, nisem si mogla knjige naročiti, prečitala sem izposojene pesmi kar v eni sapi. Prepuščam terej vso odgovornost te ocene g. ocenjevatelju,
(Op. ured.).

Doma.

Medeno jagodično vino. Zrele in očiščene jagode treba pretlačiti v mali ročni tlačilnici ali v platneni vrečici, treba tlačiti ali z rokami ali mej kameni. Čisti sok se zmeša z medom in vodo ter se vliva v posodo, v koji ima zavreti.

Vre naj vino v prostoru, kjer ni več ko 14° do 16° R. Če čez dva dni še ne vré, treba tekočino preliti v drugo posodo in potem zopet nazaj v steklenico, zato da se sok dotika zraka. Ako preneha vrenje prezgodaj, dokler je vino še sladko, treba drože nekoliko premešati. Ko se jame vino čistiti, odtočimo je v čisti sodček ali v steklenice. Te morajo biti dobro zamašene in zapečaćene ter spravljene na hladnem kraju.

Vino iz ribeza: 3 l soka primešaj 6 l vode. 1¼ kg dobrega meda skuhaj s 5 gr. vinskega kamna ter primešaj, dokler je še mlačen.

Vino iz agrasa: Zmečkane in z jednako množino vode zmešane jagode postavi na gorki kraj, da zavrejo, kar se zgodi čez 2 ali 3 dni. Potem odcedi sok ter prideni na sedem litrov še 2 l vode. Skuhaj 1½ kg meda z 10 gr. vinskega kamna ter primešaj, dokler je še vroče.

Vino iz borovnic: 4 l soka zmešaj s 5 l vode. Skuhaj 1 kg meda z 10 gr. vinskega kamna in 2 gr. tanina ter primešaj mlačno.

Vino iz robid: Z jagodami delaj kakor z agrasom, samo brez vode. Potem zmešaj 3¼ l soka s 5 l vode. Skuhaj 1¼ kg meda z 10 gr. vinskega kamna in primešaj mlačno.

Vino iz brusnic: Z brusnicami ravnaj kakor z robidami. Potem zmešaj 4 l soka s 5 l vode. 80 dkgr. meda skuhaj z 10 gr. vinskega kamna in ½ l rudečega vina in primešaj mlačno.

Vino iz jagod: 6 l soka zmešaj s 3 l vode. 1 kg meda skuhaj z 10 gr. vinskega kamna in primešaj mlačno.

Frick's Rundschau.

*) To opombo je zadnjič stavec izpustil.

(Ured.).